

ГЕРИЦІЙ КОРАЛОПОДІБНИЙ

Hericium coralloides (Fr.) Gray

Родина Герицієві — Hericiaceae

Природоохоронний статус виду
Вразливий.

Наукове значення
Реліктовий вид. Типовий представник роду.

Ареал виду та його поширення в Україні
Євразія та Пн. Америка. В Україні відомий з Закарпаття, Карпатських, Прикарпатських, Розтоцьких та Західноукраїнських лісів, Полісся, Правобережного та Харківського Лісостепу, Лівобережного та Донецького злаково-лучного Степу, Гірського Криму та Пд. берега Криму. Адм. регіони: Вл, Кв, Чн, Ль, Тр, Зк, Чк, Кд, Дн, Дц, Кр.

Чисельність та структура популяцій
Трапляється поодинокі або невеликими групами.

Причини зміни чисельності
Збирання населенням, вирубування лісів.

Умови місцезростання
Хвойні (на гнилій деревині ялиці), мішані, букові та дубові ліси (на деревині дуба та бука), зрідка міські насадження, переважно в гірських районах.

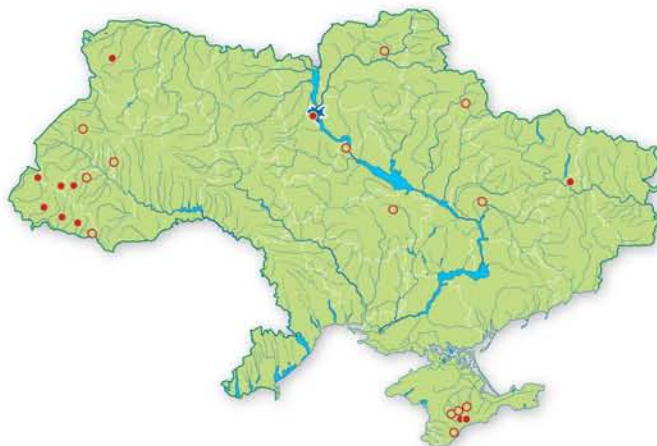

Загальна біоморфологічна характеристика
Плодове тіло розміром 10–50 см, складається з численних деревоподібно розгалужених гілочок до 1,5 см завтовшки, що виростають із короткого, часом майже відсутнього стовбура, біле, рожевувато-біле, згодом жовтувате. Гілочки знизу та з боків укриті численними довгими (1–1,5 см), загостреними, прямими або злегка зігнутими, звисаючими донизу шипами одного кольору з плодовим тілом. Спори 4,5–6х4,6–5,5 мкм, округлі до кулястих, безбарвні. Споривий порошок білий. М'якуш білий, м'ясистий, з віком твердне, без особливого запаху, з слабким присмаком редьки. Пряжки є. Плодові тіла з'являються у серпні–жовтні.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони
Охороняється в Карпатському БЗ, ПЗ «Розточчя», Канівському, Кримському та Ялтинському гірсько-лісовому ПЗ, а також в НПП «Святі Гори».

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах
Зберігається в колекції культур шапинкових грибів Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України.

Господарське та комерційне значення
Руйнівник деревини. Гриб їстівний у молодому віці.

Основні джерела інформації
Боб'як, 1907; Бухало, Митропольська, 2001; Визначник грибів України, 1979; Карпенко, 2009; Красная книга СССР, 1984; Саркіна та ін., 2003; Таран та ін., 1989; ЧКУ, 1996; Borsčow, 1869; Pilát, 1940.

Автори: М.П. Придюк, В.П. Гелюта
Фото: І.С. Саркіна

ГІГРОЦИБЕ КОВПАКОПОДІБНА

Hygrocybe calyptriformis (Berk. et Broome)

Fayod

Родина Гігрофорові — Hygrophoraceae

Природоохоронний статус виду

Рідкісний.

Наукове значення

Рідкісний.

Ареал виду та його поширення в Україні

Європа, Азія (Японія), Пн. Америка. В Україні відомий з Лівобережного Лісостепу (точні відомості про місцезнаходження в літературі відсутні) та Лівобережного злаково-лучного Степу (Велико-Анадольський ліс, неподалік від м. Волноваха Донецької обл.). Адм. регіон: Дц.

Чисельність та структура популяцій

Трапляється дуже рідко, поодинокі або групами з декількох плодових тіл.

Причини зміни чисельності

Не досліджені.

Умови місцезростання

Лістяні та мішані ліси (на галявинах), луки, серед трав, на бідних ґрунтах.

Загальна біоморфологічна характеристика

Шапинка від блідо- до яскраво-рожевої,

червонувато- чи лілувато-рожева, помаранчева, часто дещо різнобарвна, видовжена, гостроконічна, пізніше розпростерта, з піднятими догори краями, з гострим горбком, гладка, спочатку, особливо у вологому стані, клейка, пізніше дуже суха, волокниста, край рівний чи городчастий, пізніше глибоко розтріскується на сектори, 2–7 см у діаметрі. Пластинки від прикріплених до майже вільних, рідкі, вузькі, товсті, спочатку світло-рожеві, з віком вицвітають до білих. Спори 6,5–9×4,5–6 мкм, широко-еліпсоїдні, гладенькі. Споровий порошок білий. Ніжка 4–15×0,4–1 см, однакова за товщиною по всій довжині або ж донизу дещо потовщується, гола, шовковиста, порожниста, дуже ламка, біла, кремувата чи навіть трохи лілу-

вата. М'якуш тонкий, кольору поверхні шапинки, без особливого запаху, на смак приємний. Плодові тіла з'являються у вересні-листопаді. Гумусовий сапротроф.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Не здійснювалися. Необхідно вести пошук нових місцезнаходжень та брати їх під охорону.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення

Ґрунотвірне.

Основні джерела інформації

Визначник грибів України, 1979; Коваленко, 1989.

Автор: В.П. Гелюта
Малюнок: Д.В. Леонт'єв

ПОРХАВКА БОЛОТЯНА

Bovista paludosa Lév.

[*Bovistella paludosa* (Lév.) Lloyd]

Родина Дощовикові — Lycoperdaceae

Природоохоронний статус виду
Зникаючий.

Наукове значення

Рідкісний монотанний вид, росте переважно на гірських вологих луках або болотах.

Ареал виду та його поширення в Україні

Європа, Азія (Гімалаї) та Пн. Америка. В Україні знайдений в горах Закарпаття та Гірському Криму. Адм. регіони: Зк, Кр.

Чисельність та структура популяції.

Трапляється поодинці.

Причини зміни чисельності

Осушування гірських перезволожених територій, добування торфу на гірських болотах.

Умови місцезростання

Вологі букові, грабові та хвойні гірські ліси; заболочені або мокрі, торф'яно-болотяні луки в горах.

Загальна біоморфологічна характеристика

Плодові тіла напівкулясті до грушоподібних або головчастих, 1,5–6 см заввишки, 1–3 см

у діаметрі, раптово переходять в складчасту, коротку і слабку несправжню ніжку. В молодому віці екзоперидій сніжно-білий, більш або менш гладкий, згодом кремовий, повстисто-волокнистий, після дозрівання руйнується і зникає. Ендоперидій тонкий, папероподібний, жовтувато-коричневий, матовий або блискучий, інколи з сіткою жилок. Глеба компактна, оливкова, коричнева до темно-бурої з добре помітною чашоподібно вигнутою стерильною основою того ж кольору, при дозріванні стає порошистою. Спори кулясті, 5,5 мкм у діаметрі, гладенькі, жовті, з довгою, 11–13×1 мкм, безбарвною, на кінцях загостреною стеригмою. Капіліцій нитчастий, оливково-коричневий до коричневого, слабко розгалужений, розгалуження

на кінцях загострені. Утворює плодові тіла наприкінці літа або восени. Наґрунтовий сапротроф.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Припинення руйнування біотопів, пов'язаних з гірськими вологими луками та болотами. Необхідно підтримувати в колекціях чистих культур.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення.

Бере участь у процесах гумусоутворення.

Основні джерела інформації

Визначник грибів України, 1979; Саркіна, 2001; Сосин, 1973; Kreisel, 1967; Datasheets of Threatened Mushrooms of Europe, 2001.

Автор: І.О. Дудка
Малюнок: Д.В. Леонтьєв

**ЛІКОПЕРДОН
СОСКОПОДІБНИЙ,
ДОЩОВИК
СОСКОПОДІБНИЙ**

Lycoperdon mammaeforme Pers.
(*L. velatum* Vitt., *L. laxum* Bon.)

Родина Дощовикові — Lycoperdaceae

Природоохоронний статус виду
Вразливий.

Наукове значення
Неморальний вид з диз'юнктивним ареалом.

Ареал виду та його поширення в Україні
Євразія. В Україні знайдений у Гірському Криму: вершина г. Роман-Кош; г. Чатир-Даг, 1290 м н.р.м.; Центральна улоговина. Адм. регіон: Кр.

Чисельність та структура популяцій
Трапляється поодинці.

Причини зміни чисельності
Не досліджені.

Умови місцезростання
Листяні, переважно букові та дубові ліси.

Загальна біоморфологічна характеристика
Плодові тіла кулясті, овальні, грушоподібні, до 6–7 см заввишки, до 5 см завширшки, білі, згодом сіро-коричневі. Екзоперидій білий, з часом червонувато-жовтий, буріючий до коричневого, зернистий або шипуватий, при дозріванні розривається, але повністю не зникає, залишаючись у вигляді невеличких клаптиків на ендоперидії. Ендоперидій сірувато-жовтий, м'який, гладенький, розкривається отвором на верхівці. Глеба спочатку біла, згодом жовтувато-оливкова, зріла — пурпурово-коричнева, порошиста. Спори кулясті,

5,9–7,3 мкм у діаметрі, жовтуваті, коричнюваті і нарешті темно-буро-пурпурові, шипасті. Стеригми довгі, до 20 мкм завдовжки. Капіліцій нитчастий, зрідка дихотомічно розгалужений, жовтуватий. Плодові тіла розвиваються наприкінці літа і восени. Наґрунтовий сапротроф.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони
Охороняється в Кримському ПЗ. Необхідно підтримувати вид у колекціях чистих культур.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах
Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення
Бере участь в процесах гумусоутворення.

Основні джерела інформації
Визначник грибів України, 1979; Зерова, 1962; Мелик-Хачатрян, Мартиросян, 1971; Придюк, 2002; Саркіна, 2001.

Автор: І.О. Дудка
Фото: О.В. Сивоконь

ГРИФОЛА ЛИСТУВАТА

Grifola frondosa (Dicks.: Fr.) Gray

Родина Меріпілові — Meripilaceae

Природоохоронний статус виду
Вразливий.

Наукове значення
Реліктовий вид.

Ареал виду та його поширення в Україні
Євразія, Пн. Америка та Австралія. Закарпаття, Карпатські та Західноукраїнські ліси, Лісостеп, Степ, а також Гірський Крим. Адм. регіони: Кв, См, Тр, Зк, Чк, Кд, Дн, Хр, Дц, Хс, Кр.

Чисельність та структура популяцій
Трапляється поодинокі.

Причини зміни чисельності
Збирання населенням, вирубування лісів.

Умови місцезростання
Широколистяні ліси; біля основи стовбурів старих дерев, переважно дуба, бука та граба.

Загальна біоморфологічна характеристика
Плодове тіло 20–50 см у діаметрі, куцоподібно розгалужене. Від бульбоподібної осно-

ви відходять численні розгалужені ніжки з плоскими бічними шапинками на кінцях. Шапинки розміром 4–10 см, асиметричні, в'ялоподібні, напівокруглі, радіально-волокнисті, радіально-зморшкуваті, жовтувато-сірі або сірувато-бурі. Гіменофор пористий. Трубочки білі, вузькі, 2–4 мм завдовжки, спускаються на ніжку. Пори дрібні, округлі, іноді неправильні, близько 0,5 мм у діаметрі, спочатку білі, згодом блідо-коричнюваті. Спори 5–7×3,5–4,5 мкм, широкоеліпсоподібні, гладенькі, безбарвні. Споривий порошок білий. М'якуш білий, м'яксто-волокнистий, згодом жорсткуватий, з приємним грибним запахом та м'яким, з віком терпким смаком. Пряжки є. Плодові тіла з'являються в липні–вересні.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Охороняється в Карпатському біосферному та Кримському ПЗ, а також у НПП «Святі Гори».

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Зберігається в колекції культур шапинкових грибів Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України.

Господарське та комерційне значення

Паразит. Розвивається на корінні дерев листяних порід, спричиняючи білу гниль. Гриб їстівний у молодому віці.

Основні джерела інформації

Боб'як, 1907; Бондарцев, 1953; Бухало, Митропольська, 2001; Визначник грибів України, 1979; Гуцевич, 1940; Карпенко, 2004; Красная книга СССР, 1984; Саркіна та ін., 2003; Трискиба та ін., 2005; ЧКУ, 1996; Pilát, 1940.

Автор: М.П. Придюк
Фото: О.О. Орлов

